

33% від ціни позову. В деяких штатах суми можуть відрізнятись, однак, питання розумності розміру винагороду також має місце. Варто відмітити, що застосування гонорару успіху заборонено у сімейних та кримінальних справах.

Очевидним є те, що заборона на отримання винагороди в залежності від результату справи сприятиме численним випадкам виплати адвокатам «неофіційного» гонорару. Що у свою чергу призведе до приховування сум від оподаткування, застосування різних способів легалізації отриманих доходів, а також до інших дій, що направлені на обхід встановленої заборони, як з боку адвокатів, так і з боку клієнтів.

Список використаної літератури:

1. Іатрідіс проти Греції (Iatridis v. Greece): Рішення Європейського суду з прав людини. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/980_363.

2. Про адвокатуру та адвокатську діяльність: Закон України від 05 липня 2012 р. No5076-VI. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/5076-17>

Науковий керівник: кандидат юридичних наук, доцент кафедри організації судових, правоохоронних органів та адвокатури Національного університету «Одеська юридична академія», доцент ***Храпенко Олена Олегівна***

Джуманюк В.В.

студент 4-го курсу Інституту права Київського національного університету імені Тараса Шевченка

ЗЛОВЖИВАННЯ ПРОЦЕСУАЛЬНИМИ ПРАВАМИ АДВОКАТОМ: МІЖНАРОДНІ СТАНДАРТИ ТА ЗАКОНОДАВСТВО УКРАЇНИ

Міжнародні та вітчизняні нормотворці визначають право особи на справедливий суд, як невід'ємний елемент правової держави. Законодавство України надає особі можливість здійснювати захист своїх прав у суді представником, а роль представника найчастіше виконує адвокат. Питання зловживання процесуальними правами адвокатом – це встановлення межі між правомірним використанням правових інструментів для максимального захисту клієнта та недобросовісним виконанням обов'язків адвоката з метою унеможливити справедливе вирішення справи судом.

Процесуальні кодекси не містять дефініції такому поняттю як «зловживання процесуальними правами», а тому слід звернути увагу на визначення, що надають науковці та суди.

Фонова О. С. вказує, що під зловживанням процесуальними правами слід розуміти недопустиме здійснення певного права, яке протидіє правильному, своєчасному розгляду справи та винесенню по ній рішення судом або призводить до несправедливого результату для іншої сторони [1]. У свою чергу, М. Гурвич зазначав, що під зловживаннями процесуальними правами слід розуміти здійснення сторонами процесу їх прав для досягнення цілей, несумісних з метою процесу – правильним і швидким вирішенням справ [2].

Тим самим, науковці вказують на негативний аспект зловживання процесуальними правами, що унеможлиблює швидкий розгляд справи, а також ускладнює справедливий її розв'язок.

Варто зазначити про правові підходи розкриття визначення, що були сформульовані судами.

Касаційний Господарський Суд Верховного Суду у справі 924/372/17 надав наступне визначення: «Зловживання процесуальними правами може бути визначено, як неодноразове оскарження судових рішень, які не підлягають оскарженню, чергове звернення із завідомо безпідставною касаційною скаргою, аналогічною за змістом тих касаційних скарг, у прийнятті яких було відмовлено, тобто, вчинення дій, спрямованих на безпідставне затягування чи перешкоджання розгляду справи» [5]. Безумовно, такі дії неодмінно перешкоджають справедливому розгляду справи і спрямовані на свідоме затягування судового процесу.

Вікторія Резнікова, завідувачка кафедри господарського права КНУ імені Тараса Шевченка, вказувала: «Можна виділити 4 основні критерії для визначення зловживання процесуальними правами:

- зловживати можуть лише ті особи, які беруть участь у справі та наділені відповідними процесуальними правами;
- недобросовісна поведінка в діях осіб, які зловживають процесуальними правами;
- прихована мета зловживання правами, яка завжди пов'язана з прямим умислом;
- має бути присутній інтерес учасника судового процесу, який зловживає правом при оцінці відповідної поведінки [3].

Закон України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» у статті 20 визначає широке коло професійних прав адвоката, а у статті 21 Закону окреслює його професійні обов'язки. Перелік прав та обов'язків адвоката сформульовані таким чином, що дають можливість останньому виправдовувати будь-яку процесуальну дію інтересами клієнта [4]. Лише пункт 1 частини 1 статті 21 Закону зобов'язує адвоката дотримуватися «Правил адвокатської етики», котрі можуть служити відповідним обмеженням. Однак, адвокатам слід, як зазначено у Преамбулі до «Правил адвокатської етики», збалансовувати засади служіння адвоката інтересам окремого клієнта та інтересам суспільства в цілому.

Варто зазначити про законопроект під номером 9055, де передбачалась, серед іншого, відповідальність адвоката за зловживання процесуальними правами. Суд може визнати таким зловживанням дії, які суперечать нормам кримінального судочинства. В разі встановлення таких дій, суд залишатиме звернення сторін без розгляду. Законопроектом було визначено право суду на винесення окремої ухвали в разі встановлення зловживання процесуальними правами, а також можливість застосування дисциплінарної відповідальності чи відкриття кримінального провадження. В указаному документі міститься вичерпний перелік дій, які можуть бути визнані зловживанням процесуальними правами, серед яких: подання скарги на рішення суду, яке не підлягає оскарженню, нечинного рішення або дія якого закінчилася, подача клопотання про питання, вже вирішеного судом, за відсутності інших підстав, нових обставин; подання клопотання повторно, а саме до вирішення судом скарги (клопотання) однакового змісту та інше [6].

Зловживання адвокатом, як і будь-яким іншим учасником судового процесу, процесуальними правами дестабілізує процес судового захисту прав людини, що суперечить завданню цивільного судочинства, яке полягає у справедливому, неупередженому та своєчасному розгляді й вирішенні цивільних справ [7]. І тут необхідно нагадати про ключову роль, яка відводиться адвокату в механізмі реалізації правосуддя, на що неодноразово зверталась увага Європейським судом з прав людини (ЄСПЛ): «Особливий статус адвокатів відводить їм центральне місце в системі здійснення правосуддя як посередника між суспільством і судами. Таке положення пояснює звичайні обмеження, які застосовуються до поведінки членів колегії адвокатів. Беручи до уваги ключову роль адвокатів у цій сфері, є всі розумні підстави очікувати від них, що вони посприяють належному відправленню правосуддя, і, таким чином, підтримають довіру суспільства до нього» [8].

З огляду на міжнародну практику становлення та визначення меж зловживання процесуальними правами, варто зазначити правові позиції Європейського суду з прав людини.

Так, у справі «Salontaji–Drobnjak v. Serbia» ЄСПЛ визначив: «Правова система має бути спроможною захистити себе від сутяжників, і саме національні органи мають запровадити ефективний судовий механізм захисту щодо позовів таких осіб, без обов'язкового використання заходів, що впливають на обсяг їх дієздатності» [9].

Випадки зловживання процесуальними правами в практиці ЄСПЛ стосуються також:

- підробки документів («Jian v. Romania»);
- неповідомлення суду ключової інформації, що має значення для справи («Al-Nashif v. Bulgaria»);
- подачі скарги від чужого імені («Driifhout v. Netherlands»);

– використання образливих виразів на адресу держави-відповідача, її представників, самого ЄСПЛ, його співробітників або канцелярії («Rehak v. Czech Republic») тощо.

Отже, зловживання процесуальними правами адвоката руйнує можливість повного та справедливого вирішення справи. Законні інструменти діяльності адвоката не повинні переслідувати незаконної мети їх використання, адже порушується сутність природного (справедливого) права.

Список використаної літератури:

1. Фонова О. С. Зловживання процесуальними правами учасниками господарського процесу. *Соціально-економічні проблеми сучасного періоду України*. 2008. Вип. 6 (74). С.187–199. URL: <http://dspace.nbuv.gov.ua/handle/123456789/12316>.
2. Гурвич М. А. Право на иск. М., 1949. 48 с. URL: <http://law.edu.ru/script/cntSource.asp?cntID=100081581>
3. Резнікова В. В. Зловживання правом: поняття та ознаки. *Університетські наукові записки*. 2013. № 1. С. 23-35.
4. Закон України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» від 05.07.2012. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5076-17/conv#n146>.
5. Ухвала КГС ВС від 15 серпня 2019 року у справі за номером 924/372/17. URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/83691897>.
6. Законопроект «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» від 06.09.2018 р. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=64557.
7. Хотинська-Нор О.З. Правовий статус адвоката у цивільному судочинстві у світлі оновлених положень процесуального законодавства України. *Вісник кримінального судочинства*. 2018. № 3. С.105.
8. Judgment in the case of Igor Kabanov v. Russia, 3 February 2011 accessed 10.09.2018. URL: <http://hrlibrary.umn.edu/russian/euro/Rkabanovcase.html>
9. Case of Salontaji-Drobnjak v. Serbia N 36500/05. URL: [http://hudoc.echr.coe.int/eng# {appno : \[36500/05\], itemid : \[001-94985\]}](http://hudoc.echr.coe.int/eng# {appno : [36500/05], itemid : [001-94985]})

Науковий керівник: доктор юридичних наук, завідувачка кафедри нотаріального, виконавчого процесу та адвокатури, прокуратури, судоустрою Інституту права Київського національного університету імені Тараса Шевченка **Хотинська-Нор Оксана Зіновівна**